



## Contact

Club Groeneveld  
Buitenplaats Doornburgh  
Diependaalsedijk 17  
3601 GH Maarsse  
E: [info@clubgroeneveld.nl](mailto:info@clubgroeneveld.nl)  
T: 06 20979736



# De andere kant van duurzaamheid

Maatwerkprogramma

# Inhoudsopgave

- 1 De andere kant van duurzaamheid
- 2 Dit is het resultaat
- 3 Achtergrond van het programma
- 4 Mogelijke tijdlijn
- 5 Hoofddocent Matthijs Schouten
- 6 Hoe ziet het programma eruit?
- 10 Dirk (Stedin) aan het woord
- 11 Over Club Groeneveld



**'Voel je het belang om duurzaamheid een belangrijke rol te geven of zou je in je werk meer met het thema willen doen? Er is geen beter programma om dit te ervaren.'**

- Ervaring deelnemer



# De andere kant van duurzaamheid

Maatwerk

9 maanden

9 modules

**Het programma 'De andere kant van duurzaamheid' helpt je als organisatie om van binnenuit te verduurzamen en zet de menselijke kant van duurzaamheid centraal. Lees hier meer over ons aanbod.**

Het is in deze tijd niet voldoende om je uitsluitend te richten op de technische kant van verduurzaming. Zelfs als je alles goed geregeld hebt (technologie, budget, juiste mensen), dan betekent het niet altijd een stap vooruit. Als je duurzaamheid niet ervaart als iets dat je moet nastreven, dan neem je op cruciale momenten alsnog beslissingen die niet bijdragen.

## Mens-natuur relaties

Dit programma wil mensen meenemen op een reis die ook de sociaal culturele en historische wortels van duurzaamheid onderzoekt; ons mens- en wereldbeeld.

Dat noemen we 'de binnenkant van duurzaamheid'. Je krijgt zo veel meer een gevoel bij waar we als mens vandaan komen, waarom we zo naar de wereld kijken, waar we staan en waar we naartoe willen.

Dát koppel je vervolgens aan de praktische toepassing; 'de buitenkant van duurzaamheid'. Technologie is heel belangrijk, maar vooral als deze met de juiste intentie wordt ontwikkeld. Het gesprek over onze mens-natuurrelatie is de perfecte manier om die intentie duidelijk te krijgen.

## Maatwerk

De daadwerkelijke invulling van het programma dat betrekking heeft op de buitenkant van duurzaamheid is altijd maatwerk. In samenwerking met de opdrachtgever wordt de inhoud afgestemd en vormgegeven zodat de aansluiting op de praktijk optimaal is. De inhoud die we verderop in de brochure beschrijven is dan ook een voorbeeld van hoe die invulling kan zijn.



**Neem contact op: 085 - 4833 834**





# Dit is het resultaat dat je bereikt

## WAT MAG JE VERWACHTEN?

- Deelnemers krijgen inzicht in het westerse mens- en wereldbeeld en leren hoe dat ons kijken, denken en handelen bepaalt en (vaak genoeg ook) beperkt.
- Deelnemers krijgen inzicht in de relatie tussen cultuur en onze relatie met de natuur en onze leefomgeving.
- Deelnemers krijgen inzicht in de grote duurzaamheidsthema's van nu en de (uiteindelijke) invloed op ons leven en werk.
- Deelnemers krijgen inzicht in manieren van verbinden, met zichzelf, collega's en de organisatie en kunnen dit toepassen.
- Deelnemers leren hoe ze vanuit verbinding werken aan nieuwe oplossingen en gaan daar ondernemerschap in tonen.
- Deelnemers vertalen op deze manier hun intrinsieke motivatie door naar concrete bedrijfsprojecten.
- Er ontstaat bij de deelnemers een fundamentele verandering in de manier waarop duurzaamheid wordt toegepast; van binnenuit.

**'Je leert over de basis van ons  
duurzaamheidsdenken en hoe we  
ons daar als mens toe verhouden.  
De opleiding biedt een uniek inzicht  
in hoe we de wereld samen  
duurzamer kunnen maken.'**

- Ervaring deelnemer



# De achtergrond van het programma

## DE REALITEIT VAN BUITEN

We zijn terechtgekomen in een tijd waarin de mens het aangezicht van de aarde bepaalt. Wij bepalen hoe rivieren stromen, waar landbouwgewassen groeien en wat 'ongerepte natuur' mag blijven. Ondanks deze invloed gaat het niet goed met de aarde. Er wordt daarom hard gewerkt aan maatregelen om de negatieve impact van de mens op de natuur 'binnen de grenzen van onze planeet' te houden. We beperken uitstoot van broeikasgassen, fijnstof en andere schadelijke stoffen. We verminderen materiaalverbruik en stellen doelen ten behoeve van biodiversiteitsherstel. Toch worden doelen doelen vaak niet gehaald.

## GEEST EN ZIEL

Er is geen grotere misvatting mogelijk dan te denken dat de 'environmental crisis' te maken heeft met vervuiling, met uitstervende soorten, met door de mens gemaakte lelijkheid. Ja, die maken er deel van uit. Maar vóór alles, heeft de 'environmental crisis' te maken met een crisis van geest en ziel. Het heeft te maken met de wezenlijke vraag:

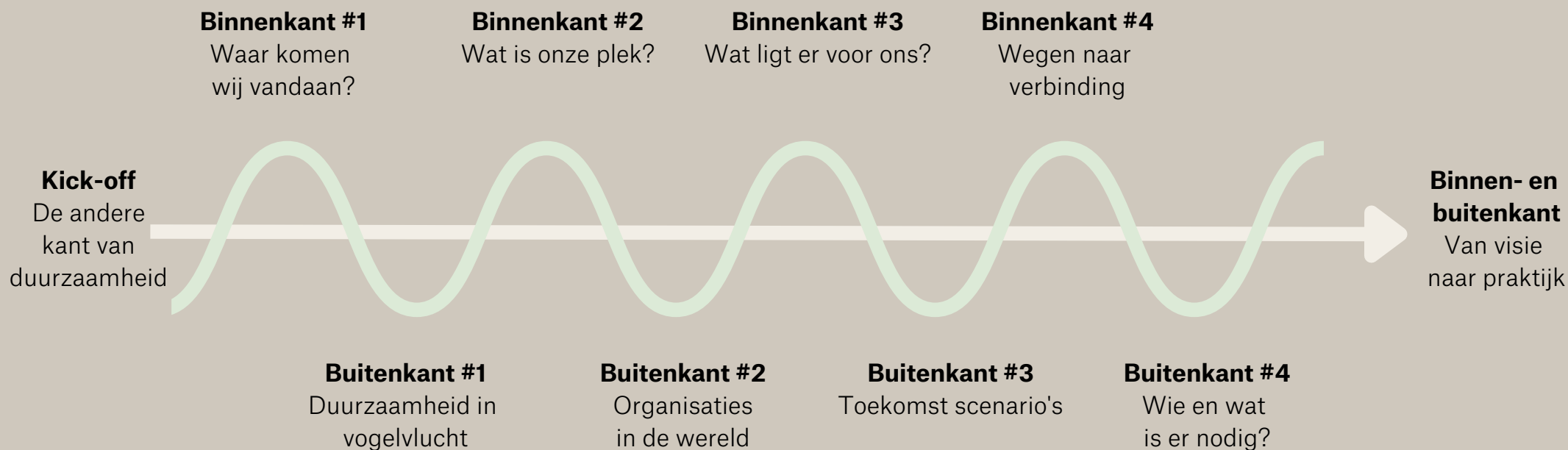
**Wie denken wij mensen dat we zijn op deze aarde? En wie zullen we moeten worden om een duurzame toekomst voor onszelf en voor de andere bewoners van deze planeet te ontwikkelen?**

## DUURZAME TOEKOMST

Pas als wij als mens, collega of werknemer deze vraag kunnen beantwoorden, zullen wij en onze organisaties samen een duurzame toekomst kunnen bouwen. Want zonder deze basis is er altijd wel een argument te vinden om de zo noodzakelijke veranderingen niet door te voeren.



# Mogelijke tijdlijn van de sessies





# Hoofddocent - programma over de binnenkant



## MATTHIJS SCHOUTEN

Matthijs Schouten is filosoof en ecooloog, buitengewoon hoogleraar ecologie en filosofie aan de Universiteit van Wageningen en Hoogleraar natuur- en landschapsbescherming aan de Universiteit van Cork. Matthijs brengt in dit programma de werelden samen van filosofie, de rol van wereldbeelden in de huidige crises, ecologie en wetenschap.

**'Als we echt naar een duurzame toekomst willen toegaan, dan is het essentieel dat we ons wezenlijk verbinden met die grote gemeenschap van leven op deze aarde.'**

Sinds zijn studietijd heeft Matthijs zich verdiept in de rol die natuur speelt in het menselijk denken en publiceerde hij hierover onder meer het boek Spiegel van de natuur; het natuurbeeld in cultuurhistorisch perspectief.

Zelf zegt Matthijs over duurzaamheid:

'Natuurlijk is het eenvoudig te zeggen "Maar mijn rol is niet zo groot. Ik ben maar een mens. Wat kan ik nou doen? Wat betekent dat nou?" Welnu, het kenmerk van die complexiteit van verbindingen in deze wereld, is dat je eigenlijk heel veel van die banden en verbindingen en connecties niet eens kunt zien; niet kunt overzien. Wij zien vaak alleen maar wat direct voor onze ogen ligt, terwijl we continu, in alles wat we doen, deze wereld aanraken. En deze wereld dus mede creëren, co-creëren. In veel grotere netwerken dan we zelf kunnen beschouwen.'



# Hoe ziet het programma eruit?

## SESSIES OVER DE BINENKANT - DE WEG NAAR BINNEN

De binnenkant van duurzaamheid gaat over de weg naar binnen; de eigen ervaring en beleving ten opzichte van het begrip duurzaamheid. Deelnemers worden onder begeleiding van Prof. dr. Matthijs Schouten uitgedaagd om zich fundamenteel te herbezinnen op hoe we naar de wereld kijken en wat onze plek daarin is. Het programma gaat in op hoe onze maatschappij zich ontwikkeld heeft, leert medewerkers hoe je vanuit verbinding met de leefomgeving kunt werken aan nieuwe oplossingen en daagt medewerkers uit tot ondernemerschap.

Tijdsinvestering: alles binnenkantsessies duren 1 dag.  
Locatie: bij voorkeur op een inspirerende externe locatie.

## SESSIES OVER DE BUITENKANT - ZICHT OP DE KERN

De buitenkant van duurzaamheid kan gaan over de actualiteit en huidige kennis omtrent duurzaamheid. We kijken naar wat we nu weten over duurzaamheid, klimaat, biodiversiteit, wetgeving, enzovoort en besteden aandacht aan veel gebruikte duurzaamheidsmodellen en methoden om duurzaamheid concreet te vertalen naar organisatie en bedrijfsvoering. Deelnemers krijgen daarmee tegelijk de middelen en de kennis die nodig zijn om het in de praktijk toe te passen.

Tijdsinvestering: in overleg (1 dag of 1 dagdeel).  
Locatie: bij voorkeur op een eigen werklocatie.

## **KICK-OFF - DE ANDERE KANT VAN DUURZAAMHEID**

Tijdens de kick-off leren de deelnemers elkaar, de hoofddocent(en) en de leergang kennen. Dit wordt gedaan in een ontspannen setting onder begeleiding van de ervaren programma coördinatoren van Club Groeneveld.

## **BINNENKANT #1 - WAAR KOMEN WIJ VANDAAN?**

Veel historici leggen de oorzaak van de huidige mondiale crises bij het westerse mens- en wereldbeeld dat geleid heeft tot een uitputting van aarde en natuur. Hoe zijn deze beelden tot stand gekomen? Wat zijn de historische wortels? Wat voor impliciete aannames liggen erin besloten, die geleid hebben tot een breuk met onze verbinding met de aarde?

## **BUITENKANT #1 - DUURZAAMHEID IN VOGELVLUCHT**

Mogelijke invulling: sinds het einde van de 19e eeuw heeft de mens geprobeerd te omschrijven wat duurzaamheid betekent en hoe er invulling aan gegeven zou moeten worden. In deze bijeenkomst nemen we deelnemers mee in het grote verhaal. Wat gebeurt er om ons heen en welke modellen, verdragen, doelstellingen, afspraken en initiatieven zijn er allemaal?

## **BINNENKANT #2 - WAT IS ONZE PLEK?**

In de geschiedenis van de mensheid zijn op gezette tijden culturen ten onder gegaan door uitputting van natuurlijke hulpbronnen. Dat gebeurde echter op regionale schaal. De problemen van deze tijd zijn mondiaal. Wat betekent het om wereldburger te zijn? Is er nog verbinding met een plek? Waaraan kunnen we nu onze identiteit ontleenen? Hebben we nog wortels in de wereld?

## **BUITENKANT #2 - ORGANISATIES IN DE WERELD**

Mogelijke invulling: deel 2 over de buitenkant kan gaan over welke plek kleine en grote organisaties in de wereld hebben. Hoe gaan bedrijven en organisaties om met hun lokale en regionale 'wortels' versus mondiale supply chains? Hoe geven we de fysieke ruimte eigenlijk vorm en hoe beperken we onze impact als we kijken naar de lessen uit de vorige bijeenkomst?

## **BINNENKANT #3 - WAT LIGT ER VOOR ONS?**

Kenmerkend voor het Antropoceen is dat we geen eenduidige toekomstscenario's kunnen schetsen. Er tekenen zich diverse mogelijke wegen af. Wat betekent deze onzekerheid? Door wat voor beelden laten we ons nu leiden?

## **BUITENKANT #3 - WAT ZIJN TOEKOMSTSCENARIO'S**

Mogelijke invulling: voor een duurzame toekomst moeten we niet alléén meer doen, maar ook anders gaan denken en werken. In deel 3 over de buitenkant bekijken we met welke doelstellingen jouw organisatie aan de slag kan met de kennis van vandaag. En, wat zou er mogelijk moeten gebeuren en veranderen om die doelstellingen te halen?

## **BINNENKANT #4 - WEGEN NAAR VERBINDING**

Ontworteling, vervreemding en ontheemding lijken deel te zijn van onze tijd. Hoe hervinden we verbinding: met onszelf en met de aarde en de natuur? Kunnen niet-westerse tradities ons daarbij helpen?

## BUITENKANT #4 - WIE EN WAT IS ER NODIG?

Mogelijke invulling: hoe staat het met de verbinding tussen mensen in de eigen organisatie? Hoe bewust betrekken jullie collega's met andere mens- en wereldbeelden? Kan bijvoorbeeld diversiteit een opening zijn naar het handelen vanuit een ander mens- en wereldbeeld? Duurzaamheid kan ook een weg naar verbinding brengen.

## DE BINNEN- EN DE BUITENKANT - VAN VISIE NAAR PRAKTIJK

Hier komen de binnenkant en buitenkant bij elkaar. Hoe geven we in ons dagelijks leven uitdrukking aan deze verbondenheid? Hoe koppelen we onze beroepspraktijk aan onze duurzaamheidsidealen? In dit deel verkennen we met elkaar wat het programma ons heeft gebracht, welke inzichten zijn ontstaan en hoe we deze inzichten in ons leven en werk een plek kunnen geven.



**Ben je geïnteresseerd en wil je meer weten?  
Neem contact op voor meer informatie 085 - 4833 834**



# Dirk (Stedin) aan het woord



'Hoe kan het zijn dat we thuis met tranen in onze ogen over biodiversiteit lezen, maar op maandag het plaatsen van een groen dak op een elektriciteitsstation afkeuren?'

'Netbeheerder Stedin is verantwoordelijk voor de gas- en elektriciteitsvoorziening van ongeveer Twee jaar geleden startte Stedin met de Andere kant van duurzaamheid. Hier leren Stedin-medewerkers over duurzaamheid. We spreken met initiatiefnemer Dirk Bijl de Vroe, voormalig duurzaamheidsmanager binnen Stedin.

'Mijn gedachte was om mensen binnen Stedin mee te nemen op een reis die ook de sociaal culturele en historische wortels van duurzaamheid onderzoekt; ons mens- en wereldbeeld, ofwel de binnenkant van duurzaamheid. Daardoor krijg je veel meer gevoel bij waar we als mens vandaan komen, waarom we zo kijken, waar we staan en waar we naartoe willen. Dat is heel fundamenteel.

**We verzinnen dus technische oplossingen voor problemen die er niet zouden hoeven zijn als we ook naar onszelf durven kijken**

We zien nu eerste resultaten. Wat me ontroert is dat deelnemers elkaar steeds beter vinden. Er is een taal ontstaan die ze hiervoor niet spraken en ik zie toepassingen die een jaar geleden onmogelijk zouden zijn geweest. Ook zie je veel gezamenlijke initiatieven. Een deelnemer ergerde zich al langer aan ons koffiebeker gebruik. In de leergang vond hij enkele medestanders.

Zoiets lijkt misschien klein, maar dat is niet zo. In de discussie over koffiebekers zit alles. Het gaat bijvoorbeeld over het verbruik van water, maar ook over het opruimen van troep. En dat is belangrijk, want we ruimen als mens onze troep niet op. We verzinnen dus technische oplossingen voor problemen die er niet zouden hoeven zijn als we ook naar onszelf durven kijken.'

# Over Club Groeneveld



## **LEREN LEVEN EN WERKEN MET DE NATUUR**

(Her-)verbinden met de natuur! Door middel van diverse trainingen, workshops en opleidingsprogramma's helpen we mensen om te leven en werken met de natuur. Dat is de bewezen weg naar een vitaal en gezond leven en een duurzame wereld.

## **PLEK VAN GERUSTSTELLING**

Wij geloven dat er plekken nodig zijn die je als mens, als leider van nu of leider van morgen, geruststellen, je leren om heel en geïnspireerd te blijven en plekken die spreken tot die mysterieuze impulsen die maken dat we ons verdiepen in het mysterie van ons zijn.

## **WIJ ZIJN CLUB GROENEVELD**

Wij zijn een school. In een prachtig klooster in de buurt van Utrecht verzorgen wij workshops, trainingen en jaarprogramma's voor ondernemers, directeuren, leidinggevendenden en professionals. Alle programma's vallen binnen de driehoek Mens, Natuur en Samenleving (Organisatie). In deze driehoek vindt ons leven en werken plaats en de relatie tussen deze drie polen zal veel harmonieuzer moeten worden. De grote uitdaging van deze tijd is dat we uit balans zijn geraakt.

## **DAAROM KIEZEN ANDEREN VOOR CLUB GROENEVELD**

- Altijd persoonlijke aandacht.
- Meer dan 10 jaar ervaring op topniveau.
- Betrokken en bezielde leermeesters.
- Unieke eigen plek voor in het midden van het land.
- CRKBO gecertificeerd.
- Alleen programma's vanuit de bron.
- Focus op leven en werk.

Al meer dan 12 jaar betrekken wij leiders en professionals in de vraag wie wij zijn als mens en als leider en wie we moeten worden op weg naar een duurzame toekomst. Wij helpen mensen te vertragen en verdiepen, zodat ze gezond en op een natuurlijke manier in de wereld kunnen zetten wat werkelijk van betekenis is.



## **OPLEIDINGEN EN TRAININGEN**

---

Leven en werken met de seizoenen.

Bosbaden

Het schrijven van je eigen biografie.

De kern van leiderschap.

De cirkel van leiderschap.

De alchemie van leiderschap

De binnenkant van duurzaamheid.

## **VOOR ORGANISATIES**

Incompany opleidingen

Maatwerk

Teamproducten

Begeleiding en coaching

## Neem contact op

Club Groeneveld

Buitenplaats Doornburgh

Diependaalsedijk 17

3601 GH Maarssen

E: [info@clubgroeneveld.nl](mailto:info@clubgroeneveld.nl)

T: 06 20979736

